

NEDERLANDS HELSINKI COMITÉ

De leden van de Vaste Commissie voor Buitenlandse Zaken
van de Tweede Kamer

Den Haag, 20 september 2013

Betreft: reactie op beleidsbrief Respect en Recht voor Ieder Mens

Geachte leden van de Tweede Kamer,

Het Nederlands Helsinki Comité wil u voorafgaand aan uw behandeling van de beleidsbrief Respect en Recht voor Ieder Mens zijn reactie geven op de brief. Het Comité doet dat vanuit het perspectief van zijn werkterrein, het opbouwen van de bescherming van mensenrechten, rechtstaat en democratie in Europa (incl. de landen van de voormalige Sovjet-Unie). Daarbij werken we samen met organisaties in een groot aantal landen in dit deel van de wereld, zowel bilateraal als in netwerkverband.

Het Comité juicht het toe dat mensenrechten worden aangeduid als de hoeksteen van het buitenlands beleid. In het Nederlandse binnenlands beleid dienen de mensenrechten evenzeer hoeksteen te zijn. Wij verwelkomen de expliciete aandacht voor dit punt in de brief (punt 2.4). De in de brief gestelde prioriteiten betreffen alle zeer belangrijke mensenrechtenkwesties waarop Nederland een internationale voortrekkersrol waar kan maken. Met zijn partnerorganisaties is het Nederlands Helsinki Comité op diverse manieren actief met betrekking tot deze kwesties.

<u>Uitvoering mensenrechtenbeleid Europese Unie</u>

Het ligt voor de hand dat het Nederlands mensenrechtenbeleid wordt geplaatst binnen het kader van het mensenrechtenbeleid van de Europese Unie. De Unie moet echter wel de vasthoudendheid, het elan, de durf en de daadkracht kunnen opbrengen voor het uitdragen van haar grondwaarden (punt 2.5) en het consequent en krachtig uitvoeren van het vorig jaar vastgestelde mensenrechtenbeleid. Waar economische belangen een grote rol spelen komt het voor dat dat beleid geheel in de wind wordt geslagen, zelfs waar het gaat om de meest fundamentele mensenrechten. Nederland moet binnen de Europese Unie een aanjagende rol spelen in het realiseren van het mensenrechtenbeleid.

Adres

Postbus 11717
2502 AS Den Haag

bezoekadres:
Laan van Meerdervoort 70
2517 AN Den Haag

T 070 - 392 6700
F 070 - 392 6550
E office@nhc.nl
I www.nhc.nl

ING Bank 417808
IBAN: NL48INGB0000417808
BIC: INGBNL2A

Kamer van Koophandel
Den Haag: 41182679

Integratie in multilateraal beleid

Een buitenlands beleid dat mensenrechten als hoeksteen heeft, vereist integratie van mensenrechten en een coherente benadering, zowel binnen het ministerie van Buitenlandse Zaken als in relatie tot andere departementen. Dit wordt ook door de brief onderkend (punt 2.3).

In de loop van de jaren is een groot aantal instrumenten en processen tot stand gebracht die zich specifiek op mensenrechten richten. In multilateraal verband hebben de Verenigde Naties, de OVSE en de Raad van Europa een uitgebreid pakket aan mensenrechtenstandaarden en –procedures ontwikkeld. De uitkomsten van die procedures moeten consequent worden meegenomen in alle activiteiten van de internationale gemeenschap die zich op een land richten.

Intergouvernementele organisaties als de Wereld Handelsorganisatie en de Wereldbank bij voorbeeld gaan erg omzichtig om met mensenrechten, ook als het gaat om kwesties die een directe relatie hebben tot hun werkterrein, zoals de vier fundamentele arbeidsnormen van de ILO (punt 3.8). Of wanneer zij vergroting van de efficiëntie van rechtspraak nastreven zonder het woord mensenrechten zelfs maar in de mond te nemen. De Nederlandse inzet in deze organisaties zou het integreren van mensenrechten als nadrukkelijke speerpunt moeten hebben.

Integratie in bilateraal beleid

Ook in de bilaterale relaties is er het risico van onvoldoend verwerken in het algehele beleid van de mensenrechten. De mensenrechtendialogen van de EU dragen het gevaar in zich dat met deze dialogen het onderwerp mensenrechten wordt 'weggestopt' en in de rest van de onderhandelingen en contacten geen of alleen maar een symbolische rol speelt. Aan veel andere onderhandelingen en contacten zitten ook mensenrechtenaspecten. Dat geldt op allerlei gebied: voor militaire steun, juridische samenwerking, economische relaties, wetenschappelijke uitwisseling en culturele evenementen. Dit kan betekenen dat een relatie alleen wordt verdiept als mensenrechten daar onderdeel van zijn ('more for more'). Of dat mensenrechten als belangrijk aanvullend onderwerp in die relaties wordt gepresenteerd. Juridische samenwerking zal zich bij voorbeeld vaak primair richten op misdaadbestrijding; het handhaven en bevorderen van mensenrechten kan (en moet) daarbij systematisch als aanvullend aandachtspunt worden ingebracht.

Mensenrechten worden op deze wijze ook onderdeel van de internationale agenda van andere departementen. Het staat buiten kijf dat om deze integratie in alle relevante beleidsterreinen te bereiken, een coördinatie-mechanisme binnen de Rijksoverheid nodig is, dat over voldoende doorzettingsvermogen en bevoegdheden beschikt.

Andere actoren dan de staat

Op sommige van deze terreinen hebben zowel de Nederlandse staat als bedrijven en/of maatschappelijk middenveld een verantwoordelijkheid. Op het terrein van economische relaties bij voorbeeld noemden we al de vier fundamentele arbeidsnormen van de ILO.

Bedrijven hebben een eigen verantwoordelijkheid in het tegengaan van schendingen van deze arbeidsnormen. Het overheidsbeleid dient het nemen van deze verantwoordelijkheid te bevorderen. Bedrijven dienen maatschappelijk verantwoord te opereren en daarover te rapporteren. Daarmee wordt een belangrijke bijdrage geleverd aan de mensenrechten.

Fondsen voor mensenrechten

Het Comité hoopt dat het Mensenrechtenfonds en andere op bevordering van rechtstaat, goed bestuur

en mensenrechten gerichte fondsen beschermd blijven tegen bezuinigingen. Dit zijn fondsen gericht op de verwezenlijking van basale waarden van de internationale en nationale samenleving, en het gaat om relatief beperkte bedragen waarmee belangrijke bewegingen en hervormingen cruciale steun ontvangen.

De betekenis van de Nederlandse pre-accessie steun bij de opbouw van de rechtsstaat in de kandidaat-lidstaten van de Europese Unie moet niet worden onderschat. Niet alleen bouwt Nederland hiermee langjarig goodwill op, die van betekenis is voor bijv. de economische relaties, maar ook voorkomt men hiermee een terugval in corruptie en andere vormen van criminaliteit, die hun weerslag in onze Nederlandse maatschappij kunnen hebben. Na de drastische bezuinigingen op het MATRA-programma is ons eigen belang om de pre-accessiesteun op een substantieel niveau te houden.

Het Mensenrechtenfonds biedt de mogelijkheid aan ambassades om politieke aandacht te onderstrepen door praktische, materiële steun voor mensenrechtenvoorvechters. Het is belangrijk dat dit instrument in veel landen ter beschikking blijft.

Mensenrechtenkennis als exportproduct

Kennis van en ervaring in het bevorderen van de rechtstaat, goed bestuur en mensenrechten is naar de mening van het Comité een belangrijk 'exportproduct', dat thuishoort in het regeringsbeleid voor het versterken van kansen voor Nederlandse bedrijven en kennisinstellingen. Nederland herbergt immers veel kennis en ervaring die direct of indirect op deze gebieden betrekking heeft. De inzet in het buitenland van kennisinstellingen op deze gebieden past uitstekend in zowel de economische als de mensenrechten-doelstelling van het Nederlands buitenlands beleid.

Implementatie mensenrechten-instrumenten en –processen

Ook in het specifiek op mensenrechten gerichte beleid zijn verbeteringen mogelijk. De brief noemt in dit verband het werken in trilaterale intergouvernementele verbanden en innovatie door (o.a.) het gebruik van het potentieel van internet. Beide punten onderschrijven wij.

Meer is mogelijk. De potentie van bestaande mensenrechtenafspraken kan beter worden benut. Zoals boven gememoreerd, hebben de Verenigde Naties, de OVSE en de Raad van Europa veel mensenrechtenstandaarden ontwikkeld. Er is een scala aan procedures voor het beoordelen van de naleving van deze standaarden. Het Mensenrechtenverdrag van de Raad van Europa kent het sterkste mechanisme: het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Echter, uitspraken van dit Hof worden in een aanzienlijk aantal lidstaten gebrekkig nageleefd.

De brief noemt (in punt 4.2) het voornemen tot follow-up in bilateraal beleid van aanbevelingen uit de Universal Periodic Review van de VN, maar ons inziens kan dit veel breder worden opgepakt. Wij stellen voor om de *implementatie* van uitspraken van het Europese Mensenrechtenhof (en van aanbevelingen die voortkomen uit andere mensenrechtenmechanismen, zowel van de Raad van Europa als van de VN) een meer expliciete plaats te geven in het Nederlandse mensenrechtenbeleid. De ongunstige ontwikkeling van de naleving van de mensenrechten in een aantal Europese landen geeft hiertoe alle aanleiding.

Naleving Europees Mensenrechtenverdrag

Nederland zou zowel in de organen van de Raad van Europa als in bilaterale contacten met de lidstaten van de Raad van Europa meer nadruk moeten leggen op de naleving van uitspraken van het Hof. Dit sluit aan bij de Verklaring van Brighton, waarvan een groot deel gaat over de noodzaak van verbetering op dit

punt. Ook de in de brief (punt 4.4) genoemde voornemens tot steun aan het direct aanspreken door de Secretaris-Generaal van de Raad van Europa van lidstaten op verbetering van de mensenrechtensituatie in hun land en tot ondersteuning van een sterke rol voor de Venetië Commissie passen hierin. In rapportages aan de Kamer zou systematischer verslag kunnen worden gedaan van inspanningen – van de organen van de Raad van Europa, en van Nederland specifiek – voor de implementatie van het Verdrag en van uitspraken van het Hof.

Het instrument voor de monitoring van interne rechtstatelijkheid binnen de EU (punt 2.5) kan voor de Raad van Europa lidstaten die bij de EU zijn aangesloten, een belangrijke rol spelen.

Het Nederlands Helsinki Comité blijft voornemens, waar zijn middelen het toelaten, meer aandacht te geven aan het bevorderen van aandacht van maatschappelijke organisaties voor de uitvoering van uitspraken van het Europese Mensenrechtenhof.

OVSE

Het Comité zal ook actief blijven in het nastreven van uitvoering door de aan de OVSE deelnemende staten van de 'human dimension' bepalingen van deze organisatie. Wij zijn verheugd over de Nederlandse inzet in deze organisatie (punt 4.5).

Mensenrechtenprijs

Op één punt hebben we een specifieke opmerking. Nederland is vijf jaar geleden met de Mensenrechtentulp begonnen met expliciete erkenning en waardering van mensenrechtenverdedigers die met gevaar voor lijf en leden, tegen onderdrukking in, hun werk doen. Het Comité acht het wenselijk dat de Mensenrechtentulp behouden blijft als prijs voor personen die zich bijzonder hebben ingezet voor de verdediging van de rechten van de mens.

Hierbij bestaat niets tegen speciale aandacht voor innovatief werkende personen. Echter, de aankondiging van de prijs dit jaar laat een breuk zien met het verleden, waarbij de Mensenrechtentulp feitelijk wordt afgeschaft. Hiervan gaat een verkeerd signaal uit over het belang dat Nederland hecht aan het steunen van onderdrukte mensenrechtenverdedigers.

In de gegeven situatie zou een aantrekkelijke optie, zo denken wij, zijn *naast* de Innovatieprijs de Mensenrechtentulp voort te zetten, maar dan op grond van een keuze en uitreiking door het Nederlandse parlement. Wij roepen de Kamer op zich hierop te beraden.

Wij hopen met bovenstaande punten een nuttige bijdrage te hebben geleverd aan uw voorbereiding op de Kamerbespreking van de brief.

Met vriendelijke groet

I.M. de Jong
Voorzitter

H.K. Hummel
Directeur